

طرحی برای امنیت غیرهسته‌ای

کوروش احمدی

دبلمت‌پیشین

ایران در ۲۳ سال گذشته به بحرانی درباره مسئله هسته‌ای مواجه بوده است. منشأ این بحران، ادعای غرب مبنی بر ابعاد نظامی داشتن برنامه هسته‌ای ایران بوده است. این در حالی است که مقامات عالی‌رتبه همواره تأکید کرده‌اند که برنامه هسته‌ای ایران صرفاً صلح‌آمیز است؛ تا آنجا که رهبری طی فتوایی بر حرمت برنامه هسته‌ای تسلیحاتی تأکید کردند. برخی هشدارها مبنی بر احتمال «تغییر دکترین اتمی» نیز نه از سوی مقامات اجرائی عالی‌رتبه، بلکه از سوی برخی مشاوران ابراز شده است. برداشت نگارنده این است که تأکید مقامات ما بر غیرتسلیحاتی‌بودن برنامه هسته‌ای ایران، ریشه در درک درست آنها از شرایط کشور دارد و اینکه یک برنامه هسته‌ای نظامی، بیش از آنکه برای کشور امنیت به ارمغان آورد، موجب تشدید ناامنی و به مخاطره افتادن قطعی امنیت کشور، واردشدن خسارات عظیم به ثبات و توسعه اقتصادی کشور و اختلال در زندگی عادی شهروندان خواهد شد. دلایل درستی این سیاست می‌تواند به شرح زیر باشد:

۱. ایران در منطقه ویژه‌ای قرار دارد؛ این منطقه، مهم‌ترین منطقه ژئوپلیتیکی جهان است و برعکس تمام مناطق دیگر جهان، نه‌تنها از هم‌گرایی منطقه‌ای در آن خبری نیست، بلکه دشمنی و رقابت بین بیشتر کشور های آن در اوج است. همه قدرت‌های جهانی و ستون‌های اصلی ژئوپلیتیک در این منطقه به‌شدت نسبت به هسته‌ای‌شدن یکی از میان خود حساس هستند؛ به‌طوری‌که هسته‌ای‌شدن یکی ممکن است موجب مسابقه‌ای در این حوزه شود. عوامل دیگری همچون نفت، اسرائیل و بحران ۷۷ساله فلسطین و راه‌های ارتباطی حیاتی آن نیز موجب حساسیت بیشتر منطقه شده است. بدون شک، خاورمیانه از این جهات با دو منطقه دیگری یعنی آسیای جنوبی و آسیای شمال شرقی که در آخرین نوبت هند و پاکستان و کره شمالی در آنها هسته‌ای شدند، بسیار متفاوت است.

۲. انگیره و ادراک تهدید در مورد ایران، تفاوتی اساسی با هند، پاکستان و کره شمالی دارد. هند در پی چین و پاکستان در پی هند هسته‌ای شدند و از این جهت ابهامی درباره انگیزه آنها برای هسته‌ای‌شدن وجود نداشت. انگیزه کره شمالی نیز تداوم بقای حکومت تفسیر شده است. به‌علاوه، فرض بر این است که این دو منطقه واجد اهمیت ژئوپلیتیک عمده‌ای نیستند و در نتیجه هیچ‌گاه قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای ادراک تهدید فوق‌العاده‌ای از ناحیه هسته‌ای‌شدن آنها علیه خود نداشته‌اند. در مورد ایران، ادراک تهدید متفاوت است. علاوه بر شرایط خاص خاورمیانه، این تصور در جهان تبلیغ شده که گویا ایران در پی «تابودی اسرائیل» است. درحالی‌که ایران همواره و در آخرین نوبت از زبان وزیر خارجه‌اش در مصاحبه با فاکس‌نیوز، چنین تصوری را رد کرد. تأکید شده مطالبی که در این مورد مطرح شده، فقط یک برآورد و تحلیل است. این تبلیغات همواره با تبلیغات منابهای در ارتباط با محور مقاومت همراه بوده و سعی شده تا اعنای این محور به‌عنوان «نیابتی‌های ایران» تبلیغ شوند. در مجموع، طرف‌های مقابل همواره بیشترین سوءاستفاده را از این دو مقوله جهت ایجاد اجماع در جهان و نیز در منطقه علیه ایران کرده‌اند.

۳. سیاست خارجی خاص جمهوری اسلامی ایران که برخی آن را نمونه نوعی «تنهایی استراتژیک» خودخواسته دانسته‌اند، مشکل دیگری است در برابر یک برنامه هسته‌ای نظامی برای ایران. مقامات ایرانی می‌دانند که نه‌تنها غربی‌ها و اهالی منطقه، بلکه چین و روسیه نیز قویا مخالف یک برنامه هسته‌ای نظامی در ایران هستند. نمونه بارز آن همراهی این دو قدرت با قدرت‌های غربی در دادن رأی مثبت به قطع‌نامه‌های ضدایرانی در شورای امنیت بود. این در حالی است که در مورد هند، پاکستان و کره شمالی چنین مخالفت همه‌جانبه‌ای وجود نداشت و هر یک از آنها حامیان یا بی‌طرفانی در بین قدرت‌های جهانی داشتند.

۴. مشکل در ضداطلاعات، مشکل مهم دیگری است. یک برنامه هسته‌ای نظامی بدون یک ضداطلاعات بسیار قوی عملاً غیرممکن است و تجربه سه کشوری که در آخرین نوبت و در سایه یک ضداطلاعات بسیار قوی هسته‌ای شدند، گویاست. اظهارات مقامات ما نشان می‌دهد که آنها به این مشکل در حوزه ضداطلاعات واقف بوده و مطلع هستند که یک برنامه هسته‌ای جدی با یک ضداطلاعات ضعیف قابل جمع نیست.

^[1] قابل جمع نیست

سه‌شنبه ۱۴ مرداد ۱۴۰۴ ۱۱ صفر ۱۴۴۷ ۵ آگوست ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۱۷۴
۳۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید:
جزئیات بخشش اولیای دم مهرجویی اعلام شد
• قطع گاز و برق جایگاه‌های CNG را زمین‌گیر کرد
• ازسرگیری اخراج اجباری پناه‌جویان افغان از پاکستان

تولیدکنندگان: تولید با قطع آب و برق وارد مرحله جدیدی از مشکلات شده و صنایع کشور را به مخاطره انداخته است

رنج کارخانه‌داری

عراقچی در نشست خبری سخنگوی وزارت خارجه:

شاهد جنگ روایت‌ها هستیم

سخنگوی وزارت خارجه در پاسخ به سؤال «شرق»:
«بازخواست از آمریکا» در هر مذاکره‌ای در دستور کار خواهد بود

یادداشت

شراکت روسی، وعده‌ای در غبار

حامدق‌لی

کارشناس سیاست خارجی

این شراکت نه از جنس اعتماد متقابل، بلکه از نوع بهره‌برداری مقطعی است. زمانی‌که فشار غرب افزایش یافته، ایران در میدان مانده، اما زمانی که نوبت به پاسخ‌گویی از سوی مسکو رسیده، مواضع یا به سکوت ختم شده، یا به موکول‌کردن‌های بی‌پایان.

در پرونده برجام نیز همین رویکرد دیده شد؛ روسیه هرگز شریک قابل اتکایی برای ایران نبود، چه در مرحله مذاکرات، چه پس از خروج آمریکا از توافق، مسکو در ظاهر حامی ادامه مسیر دیپلماتیک بود، اما در عمل نه ابتکار عمل داشت و نه حاضر به ایستادن مقابل ساختار تحریم‌محور غرب شد. این بی‌موضعی هدف‌دار، نقش روسیه را از «همراه استراتژیک» به «ناظر محافظت‌شده» تقلیل داد. در عین حال، اگر کارنامه تهران بررسی شود، نتیجه‌ای متفاوت حاصل خواهد شد؛ ایران در مقاطع متعددی نشان داده

یادداشت

مشروطه، آرمانی زنده در ذهن و جان ملت ایران

نویدمجیدی

روزنامه‌نگاروتحلیگر

جنبش مشروطه شاید مهم‌ترین رخداد دو سده اخیر برای ملت ایران باشد؛ هم از جنبه فراگیری‌اش در جغرافیای میهن – به‌عنوان جلودای از امر ملی – و هم از جنبه فلسفی پیشگامان و همراهان این جنبش. اما بی‌گمان یکی از دلایل اینکه پس از حدود ۱۲۰ سال، کماکان بحث درباره «مشروطه» باز است و اندیشمندان و تحلیلگران درباره‌اش سخن می‌گویند، ناکامی در دستیابی به برخی آرمان‌ها و آمال مشروطه‌خواهان باشد که بخشی از آن تاکنون هم ادامه داشته است. «مشروطه‌خواهی» که در پی به‌فلک بستن چند بازاری از سوی حاکم تهران و پس از آن تجمع بازاریان و علما در مسجد شاه کلید خورد، جنبشی بود که خواستار حکمرانی قانون، رواج دانش (علوم و معارف) و چارچوب‌مندی اختیارات پادشاه بود و نه براندازی. براین اساس «مشروطه‌خواهان» در پی ایجاد «عدالت‌خانه» – یا به معنای امروزی‌اش، مجلس – بودند تا قانون‌گذاری از مجرای این نهاد بر جامعه جریان یابد و این‌گونه نباشد که هر مقام دولتی یا شخص عادی، قانون‌هایی به اراده و خواست خود بسازد و اجرا کند؛ و بی‌سامانی و هرج‌ومرج جامعه را فراگیرد و ستم و جور (که رهاورد طبیعی چنین شرایطی است) بر اجتماع حاکم شود. در بستر این جنبش و محدوده زمانی آن، شهیدان فراوانی جان خویش را در راه آزادی میهن، استقلال و حاکمیت ملی، فدای ایران کردند و توانستند ایجاد «عدالت‌خانه» را بر حکومت تحمیل کنند و به یکی از خواسته‌های خود برسند. نوشته حاضر به دنبال تحلیل گسترده روزگار مشروطه و دستاوردهای پسین آن تا به امروز نیست، زیرا این کار را باید در جستاری مفصل یا در یک کتاب انجام داد، بلکه این یادداشت، به گرامی‌داشت سالگرد این رخداد بزرگ ملی (برابر با ۱۴ امردادماه) و نگاهی کوتاه به آرمان‌های مشروطه و تعدادی از اشخاص می‌پردازد. «مشروطه» جنبشی بود که در ذهن و اندیشه پیشگامانش اصلاح امور مالی و گمرکات، تأسیس و گسترش مدارس (و در نتیجه دانش) و در معنایی وسیع‌تر خواهان حاکمیت خرد و امر ملی به جای استبداد بود. نگاه به منابع روزگار مشروطیت پر است از مفاهیمی مانند «ملت» و «دولت» که این نیز، هم بیگنر بخشی از معنای ذهنی مشروطه‌خواهان و آرمان‌های ملی و مترقی‌ایشان و هم دوام زیستی و تاریخی این‌گونه مفاهیم (برخلاف وارونه‌نمایی‌های امروز) از روزگاران کهن تا به اکنون در ذهن و باور ملت ایران است که در ادامه به برخی از آنان اشاره کوتاهی خواهیم کرد. مشروطه‌طلبی، آرمانی محدود به یک جغرافیای ایران نبود و ذهن و ضمیر هر دلداه «ایران» را در گوشه و کنار میهن به خود مشغول کرده و ازاین‌رو انقلابی

بحران عقلانیت ارتباطی هابرماس در منظومه پساملی

گناه آلمانی و دوباره هرگز؟

یادداشتی از حسین مصباحیان

۶

برگزیده‌ها

«شرق»، سیاست پکن و مسکو را در برابر فشارهای فزاینده ترامپ واکاوی می‌کند

چین به واشنگتن نه گفت

۲

گزارش «شرق» از جزئیات جدیدترین پژوهش درباره سوءتغذیه در کشور

زخم گرسنگی بر صورت کودکان ایرانی

۱۰

ادامه پرونده جنجالی؛ پرسپولیس پرونده بیرانوند را به CAS می‌برد؟

این قصه سر دراز دارد

۹

فرستاده ویژه رئیس‌جمهور آمریکا در روزهای سرنوشت‌ساز جنگ اوکراین، به مسکو می‌رود

ماراتن دیپلماسی در سایه آتش و تحریم

۵

فعالان مدنی در نشست خبری با موضوع کمپین «جنگ نه، زندگی»:

مشق همبستگی

۸

نسل‌کشی در غزه ادامه دارد

اعتراض هنرمندان سکوت سیاست‌مداران

۱۲

یادداشت

وقتی مردم غایب‌اند

حسین حقگو

کارشناس اقتصاد

«**هدف حکومت‌ها نباید چیزی جز برقراری صلح، آسایش و صلح همگانی باشد؛ (رساله‌ای درباره حکومت، جان لاک)،**»۱- «دولت‌ها گیرند و ما هم گیریم، ما که بدجوری هم گیر هستیم، مصیبت می‌بارد و دست‌بردار هم نیست. تا می‌خواهیم به یک ساحل برسیم، مصیبت دیگری می‌آید». یک روزنامه اصولگرا اِین‌س گلیه‌های تند و تیز آقای پزشکشان را چنین تحلیل کرد: بسیاری، سخنان دکتر پزشکشان را فاقد اهمیت گفتمانی و نظریه‌پردازی و حتی بدون اشراف بر مسائل خرد و کلان می‌دانند. ایشان معتقدند پزشکشان، سیاست‌مداری که صاحب نظریه باشد، نیست و ادعایی هم نداشته، بنابراین موشکافی در سخنان او آن‌چنان‌که در سخنان نظریه‌پردازان به جنزبات دقت می‌شود، اشتباه است... اما من معتقدم دکتر پزشکشان اگرچه گفتگمانی با قابلیت صورت‌بندی مانند نظریه‌های سیاسی ندارد، اما یک راهبرد مشخص سیاسی را پیش‌روی خود قرار داده... یعنی دعوت مردم و نخبگان برای کنار هم بودن و همدلی و مشارکت در حل مشکلات (روزنامه جوان ۱۳۰۴/۵/۱۱)، شش، هفت ماه قبل در واکنش به یکی دیگر از فریاد و فغان‌های آقای پزشکشان که «به هرچه می‌خواهیم دست بزنییم، می‌گویند به این دست زن، در برق مشکل داریم، در آب مشکل داریم، در گاز مشکل داریم... همه چیز پر از مشکل است، به هر جا دست بزنییم، یک چا دردش می‌آید» (آقای پزشکشان... پزشکشان با آن همه «کارشناس» که اطراف خود جمع کرده، دوباره به سنت نکوهیده «نمی‌گذارند» بازگشت» (روزنامه جوان - ۱۸/۰۹).

^[1] ... پزشکشان با آن همه «کارشناس» که اطراف خود جمع کرده، دوباره به سنت نکوهیده «نمی‌گذارند» بازگشت» (روزنامه جوان - ۱۸/۰۹)

^[2] ... پزشکشان با آن همه «کارشناس» که اطراف خود جمع کرده، دوباره به سنت نکوهیده «نمی‌گذارند» بازگشت» (روزنامه جوان - ۱۸/۰۹)